

УДК 793.3

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/56-3-8>**Євгенія ФІЛІМОНОВА-ЗЛАТОГУРСЬКА,**

orcid.org/0000-0001-7588-8209

аспірантка кафедри режисури та хореографії

Львівського національного університету імені Івана Франка

(Львів, Україна) geniya.zlata@ukr.net

ХОРЕОГРАФІЧНІ КОЛЕКТИВИ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ – СКАРБНИЦЯ НАРОДНО-СЦЕНІЧНОГО ХОРЕОГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА

У статті зосереджено увагу на народно-сценічному хореографічному мистецтві у діяльності провідних народних хореографічних колективів Вінниччини. Досліджено діяльність відомих аматорських та професійного ансамблів народного танцю, що функціонують на теренах міста Вінниці та Вінницької області, охарактеризовано їх сценічно-хореографічний досвід, специфіку діяльності та внесок у розвиток хореографічної культури рідного краю. Окреслено конкурсно-фестивальну діяльність ансамблів та їх здобутки на міжнародному та всьукраїнському рівнях; проведено аналіз виконавської майстерності танцівників та особливості діяльності керівників творчих колективів у роботі з хореографічними колективами.

Народне хореографічне мистецтво нерозривно пов'язано з танцювальним фольклором, історією, традиціями та звичаями того регіону, тієї місцевості, в якій воно зародилося та існує. Проходячи усі етапи обробки фольклору постає перед глядачем як зразок хореографічного мистецтва. Важливість народно-сценічного танцю у сучасній українській культурі важко переоцінити. Діяльність творчих колективів, ансамблів народного танцю в сучасних надзвичайно складних умовах протистояння між Україною та Росією залишається надзвичайно вагомим фактором у боротьбі нашої держави за свою незалежність. Хореографічні колективи Вінницької області у своїй діяльності долучилися до формування культурного фронту України, що вдало презентує українську культуру через народне хореографічне мистецтво під час гастролей та участі ансамблів у різноманітних фестивалях і конкурсах за межами України.

Різноманіття хореографічних творів у виконанні дитячих аматорських колективів Вінниччини підтверджує незаперечну зацікавленість підростаючого покоління у вивченні та збереженні найкращих зразків хореографічного мистецтва, як складової духовної культури. Велика кількість молодих хореографічних колективів, що створюються та функціонують на теренах сучасної Вінниччини, в своєму репертуарі мають українські народні танці. Це свідчить про надзвичайний рівень самосвідомості українського народу та прогресивну динаміку на шляху до національної ідентичності. А наявність у репертуарі творчих колективів зразків народно-сценічної хореографії, що створені на матеріалах танців народів світу, свідчить про відкритість до інтеграції у світове культурне середовище.

Ключові слова: хореографія Вінниччини, народно-сценічний танець, Вінницька область, хореографічне мистецтво.

Yevheniia FILIMONOVA-ZLATOHURSKA,

orcid.org/0000-0001-7588-8209

PhD student at the Department of Directing and Choreography

Ivan Franko National University of Lviv

(Lviv, Ukraine) geniya.zlata@ukr.net

CHOREOGRAPHIC COLLECTIVES OF THE VYNYNAS REGION – A TREASURY OF FOLK-STAGE CHOREOGRAPHIC ART

The article focuses on the folk stage choreographic art in the activities of the leading folk choreographic collectives of Vinnytsia. The activities of well-known amateur and professional folk dance ensembles operating in the city of Vinnytsia and Vinnytsia region were studied, their stage and choreographic experience, specifics of their activities and contribution to the development of the choreographic culture of their native region were characterized. The competitive festival activities of ensembles and their achievements at the international and all-Ukrainian levels are outlined; an analysis of the performing skills of the dancers and the peculiarities of the activities of the heads of creative teams in working with choreographic teams was carried out.

Folk choreographic art is inextricably linked with dance folklore, history, traditions and customs of the region, the area in which it originated and exists. Passing through all stages of processing, folklore appears before the viewer as a sample of choreographic art. The importance of folk stage dance in modern Ukrainian culture is difficult to overestimate. The activity of creative collectives and folk-dance ensembles in today's extremely difficult conditions of confrontation between Ukraine and Russia remains an extremely important factor in the struggle of our country for its independence. Choreographic collectives of the Vinnytsia region in their activities joined the formation of the cultural front of Ukraine,

which successfully presents Ukrainian culture through folk choreographic art during tours and participation of ensembles in various festivals and competitions outside of Ukraine.

The variety of choreographic works performed by children's amateur collectives of Vinnytsia confirms the undeniable interest of the younger generation in studying and preserving the best examples of choreographic art as a component of spiritual culture. There are many young choreographic groups created and functioning in the territory of modern Vinnytsia region have Ukrainian folk dances in their repertoire. It means an extraordinary level of self-awareness of the Ukrainian people and progressive dynamics on the way to national identity. And the presence in the repertoire of creative collectives of samples of folk and stage choreography, created on the materials of dances of the peoples of the world, indicates openness to integration into the world cultural environment.

Key words: choreography of Vinnytsia region, folk stage dance, Vinnytsia region, choreographic art.

Постановка проблеми. Народне хореографічне мистецтво, що має за основу фольклорне першоджерело та адаптоване до сценічного сприйняття глядачем у формі народно-сценічного танцю, є одним із засобів популяризації української традиційної танцювальної культури серед широкого верств населення. Воно є одним із засобів української самоідентифікації у сучасному світовому культурному середовищі, та засобом презентації глядачу культури тих народностей, що проживають на території Вінниччини. Сьогодні велика кількість аматорських та професійних хореографічних колективів, що провадять активну творчу діяльність на Вінниччині залишаються осторонь наукового дослідження. Тому знайомство з ними та їх діяльністю є необхідним кроком у дослідженні регіонального хореографічного мистецтва.

Аналіз досліджень. Народне хореографічне мистецтво в різних контекстах та напрямках досліджень є предметом наукового пошуку багатьох українських науковців. Актуальність вивчення народно-сценічного танцю різних регіонів України підтверджено науковими працями О. Бігус (Бігус, 2015), А. Підлипського (Підлипський, 2018: 187–193), А. Тимчули (Тимчула, 2018: 129–137), В. Гордєєва (Гордєєв В., 2019: 135–143), Р. Гарасимчука (Гарасимчук, 2008), О. Помпи (Помпа, 2012: 22–26) та багатьох інших.

Мета статті – визначити сучасний стан розвитку та діяльність колективів народно-сценічного хореографічного мистецтва Вінниччини.

Виклад основного матеріалу. Сучасна культура Вінниччини багата на хореографічні таланти. Щороку відкриваються хореографічні студії, які навчають дітей захоплюючому мистецтву танцю. Великим попитом та авторитетом користуються хореографічні колективи, які навчають дітей мистецтву народно-сценічного танцю, що передають у спадок від покоління до покоління звичаї та хореографічні традиції українського народу, зберігають та продовжують духовну спадщину у галузі народного хореографічного мистецтва.

Надзвичайним авторитетом у хореографічному середовищі Вінниччини та України користується Народний ансамбль танцю «Барвінок» Вінницького міського центру художньо-хореографічної освіти дітей та юнацтва «Барвінок», керівником якого є Петро Бойко, що за свою віддану та наполегливу багаторічну працю удостоєний звання «Народного артиста України» та «Заслуженого діяча мистецтв України». Ансамбль є багатократним переможцем Всеукраїнських та Міжнародних конкурсів та фестивалів, володарем Гран-Прі. Учасники колективу відрізняються високим рівнем та особливим стилем виконання хореографічних постановок. Одним із важливих досягнень колективу є отримання спеціального призу, найвищої нагороди «За високу майстерність виконання» у Міжнародному конкурсі «Слов'янський базар у Вітебську-2001» (Кирильчук, 2019). Не менш важливою подією у 2009 року стало здобуття ансамблем почесного звання «Колективу-супутнику Національного заслуженого академічного ансамблю танцю України імені Павла Вірського (Педагогічний колектив КЗ «ВМЦХХО «Барвінок»»).

Щоразу своїми виступами колектив захоплює глядача, дивує своєю майстерністю та видовищністю. В черговий раз колектив здивував глядача своїм виступом в концертній програмі виступів вінницьких хореографічних колективів-учасників у другому регіональному турі IV Всеукраїнського фестивалю-конкурсу народної хореографії імені Павла Вірського, що проходив 5 червня 2021 року в м. Хмельницький. Колектив представив музично-хореографічне дійство, що має назву «У ритмі козацьких сердець», це унікальне поєднання одночасного виконання народного танцю та гри учасників колективу на ударних інструментах. Репертуар колективу складає велике різноманіття українських народних танців, але особливо вражають своєю віртуозністю Гопак «Візерунок» та Козачок «Круть-верть», які також були представлені у програмі вищезгаданого конкурсу.

Широкої популярності за часи свого існування набув Народний художній колектив ансамблю танцю «Радість», художнім керівником якого

є Віктор Бойко, який нагороджений почесним званням «Заслужений працівник культури України». Колектив функціонує на базі Вінницького міського палацу дітей та юнацтва, що носить ім'я Лялі Ратушної. Він є одним із найбільших поза-шкільних закладів в Україні. Учасники цього дитячого колективу на високому виконавському рівні демонструють яскраві зразки українського народно-сценічного танцю, а також танці інших народностей. Прикладом такого різноманіття є хореографічна постановка «Квітуче Поділля», у композиції якої можна побачити поєднання українських, єврейських, молдавських, циганських та польських танців (Квітуче Поділля. Ансамбль «Радість»). Також колектив відрізняється залученням наймолодших учасників колективу у концертних програмах, а це діти віком від 3 років. Колектив провадить активну конкурсну діяльність, в тому числі і міжнародну, а тому є володарями Гран-Прі та переможцями різних Міжнародних конкурсів та фестивалів. Варто відзначити також, що у своїй структурі колектив має вокальну групу, яка носить звання Зразкового художнього колективу України (Народний художній колектив України ансамбль танцю «Радість»).

Неможливо уявити творче життя Вінниччини без яскравих концертних виступів Зразкового ансамблю народного танцю «Квіти Поділля» ЗК МПМ «Зоря». Віддано їй натхненно виховують юних танцівників керівники ансамблю, подружжя Олена та Сергій Солодських. Їх хореографічна композиція «Як швидко літо промайнуло» та хореографічна замальовка «За селом» відрізняються масовим, динамічним виконанням, високою виконавською та акторською майстерністю учасників колективу, а композиційна структура танцювальних номерів складена відповідно до цікавих драматургічних рішень. Вищезазначену хореографічну постановку із задоволенням переглядали жителі міста Вінниці під час виступу колективу на концерті, що обув приурочений до святкування Дня міста 10 та 11 вересня 2021 року. Колектив вдало презентує себе не лише українському глядачу, підтвердженням цьому є участь колективу у багатьох конкурсах та фестивалях, що проводяться за межами України. Прикладом цього є участь ансамблю у Міжнародному фестивалі «Нестія», що відбувся в чудовому курортному містечку Святий Влас у Болгарії (Як швидко літо промайнуло. Квіти Поділля).

Народно-сценічне хореографічне мистецтво сучасної Вінниччини набуло широкого розповсюдження і в районах Вінницької області. Активну творчу діяльність провадить Зразковий аматор-

ський хореографічний колектив «Сонечко» центру культури та дозвілля Агрономічної селищної ради, засновником та незмінним керівником протягом багатьох років якого є Лілія Гаврилюк. Ансамбль прославляє працелюбність та зберігає традиції та звичаї українського народного танцю у своїх хореографічних постановках, прикладом цього є хореографічна композиція «Косарі».

Серед найвідоміших колективів Вінницької області варто відмітити Зразковий аматорський ансамбль народного танцю «Сузір'я» міста Жмеринки, що був створений у 2000 році, керівником якого є Олександр Веселовський. Балетмейстерські роботи керівника цього колективу наповнені складністю та змістовністю, вони гідно презентують українську хореографічну культуру під час виступів ансамблю на закордонних конкурсах та фестивалях. Прикладом таких виступів була участь ансамблю у «Міжнародному фестивалі народного танцю під час свята Суверенітету» 20-24 квітня 2019 року у місті Стамбулі, Туреччина (Український гопак жмеринчан побачили в самому серці Туреччини, 2019).

Багаторічною, плідною працею відзначається Зразковий аматорський хореографічний колектив «Перлина» дитячої музичної школи Вороновицької селищної ради, під керівництвом Олени Берези. Досвідчений керівник у роботі з дітьми-учасниками колективу бере за основу своїх творчих робіт найцікавіші фольклорні зразки різних країн світу. Таким прикладом в репертуарі ансамблю є латвійський народний танець «Говюказат», що в перекладі на українську мову означає «пастишок». Невтомно працює ансамбль і під час воєнного стану 2022 року в Україні, результатом роботи є хореографічна постановка «Оберіг», за яку ансамбль отримав диплом лауреату 1 ступеня у двотуровому Міжнародному фестивалі-конкурсі мистецтв «Червона рута», що проходив 09.07 та 10.07.2022 у місті Одеса.

Активно провадять свою діяльність хореографічні колективи, що функціонують при музичних школах Вінниці. Серед них Зразковий аматорський ансамбль танцю «Подоланочка» Вінницької ДМШ, керівником якого є Тетяна Косичук. А також, Зразковий аматорський хореографічний колектив «Мальви» ДМШ Вінницькі Хутори філії Вінницької ДМШ, під керівництвом Олени Попової та Галини Павлюк. Обидва хореографічні колективи відзначаються активною діяльністю у культурному житті Вінниччини, кожен з них став учасником та гідно представив хореографічне мистецтво свого краю у II турі IV Всеукраїнського фестивалю-конкурсу народної хореографії

імені Павла Вірського у 2021 році. «Подільночка» представила на конкурсі хореографічну композицію «Ми з України», а «Мальви» виконали італійський народний танець «Гарантела».

Важливо відмітити також колективи навчальних закладів Вінницької області, що спеціалізуються на підготовці фахівців у галузі хореографічного мистецтва. Це Народний аматорський ансамбль танцю «Намисто» Тульчинського фахового коледжу культури, керівником якого є Оксана Маковій, а також, ансамбль народного танцю «Подільня» Вінницького фахового коледжу мистецтв ім. М.Д. Леонтовича, керівником якого є Євгенія Філімонова-Златогурська. Варто також відзначити, що Ансамбль «Подільня» став єдиним колективом з Вінницької області, який став переможцем другого та представляв народне хореографічне мистецтво області у третьому турі IV Всеукраїнського фестивалю-конкурсу народної хореографії імені Павла Вірського, що проходив 8 жовтня 2021 року у місті Києві. У конкурсній програмі «Подільня» виконували молдавський танець «Сербеторяска». Учасники ансамблю, випускники хореографічного відділу ВФКМ ім. М.Д. Леонтовича на протязі багатьох років щорічно поповнюють ряди артистів балету Академічного ансамблю пісні та танцю «Подільля» Вінницької обласної філармонії ім. Миколи Леонтовича (Filimonova-Zlatohurska, 2021: 65).

Важливим чинником популяризації народного хореографічного мистецтва серед населення України є діяльність професійних хореографічних колективів.

Окрасою культурного життя Вінниччини є Академічний ансамбль пісні та танцю «Подільля» Вінницької обласної філармонії ім. Миколи Леонтовича, художнім керівником і головним балетмейстером якого є Анатолій Кондюк, що виправдано носить почесне звання «Заслужений артист України». Ансамбль є одним із найстарі-

ших колективів Вінниччини, який провадить свою активну концертну діяльність і сьогодні. Діяльність колективу була організована на основі хореографічного ансамблю «Веселка» у 1996 році, в той час оркестрова та балетна група ансамблю у повному складі почали функціонувати саме як професійний колектив, ансамблю пісні та танцю «Подільля». За час своєї роботи Анатолій Кондюк створив більше ста хореографічних постановок (Filimonova-Zlatohurska, 2021: 64).

Одним із найважливіших завдань творчої групи ансамблю є сценічна обробка пісенно-обрядового й танцювального фольклорного матеріалу, збереження та донесення української історії, традицій та обрядів до пересічного глядача. Сьогодні, як ніколи набуває своєї актуальності концертна програма ансамблю на патріотичну тематику, що носить назву «Країна козаків». Так, глядач під час перегляду концертних номерів має можливість познайомитися із історичними думами, стрілецькими піснями та залихвацькими українськими танцями у виконанні артистів ансамблю, що занурюють глядача у атмосферу козацького духу. Учасники хорової групи колективу також виконують хореографічні фрагменти, наприклад під час виконання української народної пісні «Попід гору, попід гору», а також «Там на річці та й на дощечці» обробці Віктора Волкова.

Висновки. Мистецьке життя Вінницької області неможливо уявити без активної діяльності народних хореографічних колективів. Жодне свято не проходить без яскравих, різножанрових хореографічних постановок, що відображають регіональний український колорит, який є невід’ємною складовою української національної культури. Самовідданість керівників творчих танцювальних колективів закладає міцну основу у вихованні патріотичної молоді, що цінує, поважає та зберігає свої культурні традиції через народне хореографічне мистецтво.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бігус О. Народні-сценічна хореографія Прикарпатського регіону. Київ: Видавництво Ліра-К, 2015. 182 с.
2. Гарасимчук Р. Народні танці українців Карпат: в 2 т. Львів: ПТБФ «Афіша», 2008. Т.2 Книга 1. Гуцульські танці. 608 с.
3. Гордєєв В. Рівненське Полісся як самобутній і архаїчний культурний регіон України: хореографічна складова мистецької спадщини. Культура і сучасність: альманах. 2019. № 63. С. 135–143.
4. Квітуче Подільля. Ансамбль «Радість». URL: <https://www.youtube.com/watch?v=E7BPI4Z6v3M> (дата звернення 30.10.2022).
5. Кирильчук В. Їхній феномен вивчають науковці всього світу! Сьогодні «Барвінок» вдарить гопака на великому святковому концерті! 20 хвилин Вінниця. 10 квітня 2019 року. URL: <https://vn.20minut.ua/Kult-podii/yihniy-fenomen-vivchayut-naukovtsi-vsogo-svitu-sogodni-barvinok-vdarit-10834526.html> (дата звернення 30.10.2022).
6. Народний художній колектив України ансамбль танцю «Радість». URL: <https://radistdance.com.ua>. (дата звернення 30.10.2022).
7. Педагогічний колектив КЗ ВМЦХХО «Барвінок». URL: <https://barvinok.edu.vn.ua/про-нас/> (дата звернення 30.10.2022).

8. Підлипський А. Аматорські колективи народно-сценічного танцю Тернопільщини другої половини ХХ – початку ХХІ століття. Культура і сучасність: альманах. 2018. № 1. С. 187–193.
9. Помпа О. Внесок національних меншин у формування хореографічної культури Житомирського краю. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Мистецтвознавство. Тернопіль, 2012. № 1. С. 22–26.
10. Тимчула А. Становлення та професіоналізація народно-сценічного танцю на Закарпатті (1945–1960-х рр.). Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Мистецтвознавство. Київ, 2018. № 39. С. 129–137.
11. Український гопак жмеринчан побачили в самому серці Туреччини. 19 травня 2019. URL: <https://zhmerynka.city/articles/32551/ukrainskij-gopak-zhmerinchan-pobachili-v-samomu-serci-turechchini> (дата звернення 30.10.2022).
12. Як швидко літо промайнуло. Квіти Поділля. URL: <https://www.facebook.com/100019781015002/videos/456097519779618?idorvanity=1183337998432875> (дата звернення 30.10.2022).
13. Filimonova-Zlatohurska Y.S. Founder of folk choreographic art of Vinnitsa region Anatoliy Kondyuk. Knowledge, Education, Law, Management. Lublin, 2021, Vol. 2, № 3(39), pp. 61–66.

REFERENCES

1. Bihus O. Narodno-stsenichna khoreohrafiia Prykarpatskoho rehionu. [Folk-stage choreography of the Carpathian region]. Kyiv, 2015, pp. 82 [In Ukrainian].
2. Narasymchuk R. Narodni tantsi ukrainsiv Karpat. [Folk dances of Ukrainian Carpathians]. Lviv, 2008, V. 2. Hutsul dances, pp. 608 [In Ukrainian].
3. Hordieiev V. Rivnenske Polissia yak samobutnii i arkhaischnyi kulturnyi rehion Ukrainy: khoreohrafichna skladova mystetskoï spadshchyny. Kultura i suchasnist: almanakh. [Rivne Polissia as a unique and archaic cultural region of Ukraine: choreographic component of artistic heritage. Culture and modernity: an almanac]. 2019, Nr 63, pp. 35–143 [In Ukrainian].
4. Kvituche Podillia. Ansambl «Radist». [Flowering Podillia. Ensemble «Joy»]. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=E7BPI4Z6v3M> (access date 30.10.2022) [In Ukrainian].
5. Kyrylchuk V. Yikhniï fenomen vyvchaiut naukovtsi vsoho svitu! Sohodni «Barvinok» vdaryt hopaka na velykomu sviatkovomu kontserti! [Their phenomenon is studied by scientists all over the world! Today «Barvinok» will hit the hopak at a big holiday concert!]. Vinnytsia, 2019. URL: <https://vn.20minut.ua/Kult-podii/yihniy-fenomen-vivchayut-naukovtsi-vsogo-svitu-sogodni-barvinok-vdarit-10834526.html> (access date 30.10.2022) [In Ukrainian].
6. Narodnyi khudozhnii kolektyv Ukrainy ansambl tantsiu «Radist». [People's artistic collective of Ukraine dance ensemble «Joy»]. URL: <https://radistdance.com.ua>. (access date 30.10.2022) [In Ukrainian].
7. Pedahohichnyi kolektyv KZ VMTsKhKhO «Barvinok». [Pedagogical staff of the «Barvinok» YMCA]. URL: <https://barvinok.edu.vn.ua/про-нас/> (access date 30.10.2022) [In Ukrainian].
8. Pidlypskyi A. Amatorski kolektyvy narodno-stsenichnoho tantsiu Ternopilshchyny druhoi polovyny ХХ–ХХІ stolittia. Kultura i suchasnist: almanakh. [Amateur groups of folk and stage dance of Ternopil region of the second half of the 20th – beginning of the 21st century. Culture and modernity: an almanac]. 2018, Nr 1, pp. 187–193 [In Ukrainian].
9. Pompa O. Vnesok natsionalnykh menshyn u formuvannia khoreohrafichnoi kultury Zhytomyrskoho kraiu. Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. [The contribution of national minorities to the formation of the choreographic culture of the Zhytomyr region. Scientific notes of Ternopil National Pedagogical University named after Volodymyr Hnatiuk]. Ternopil, 2012, Nr 1, pp. 22–26 [In Ukrainian].
10. Tymchula A. Stanovlennia ta profesionalizatsiia narodno-stsenichnoho tantsiu na Zakarpatti (1945–1960-х rr.). Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu kultury i mystetstv. [Formation and professionalization of folk stage dance in Transcarpathia (1945–1960s). Bulletin of the Kyiv National University of Culture and Arts]. Kyiv, 2018, Nr 39, pp. 129–137 [In Ukrainian].
11. Ukrainskyi hopak zhmerynchan pobachyly v samomu sertsî Turechchyny. [Ukrainian hopak of Zhmerinka residents saw in the heart of Turkey]. URL: <https://zhmerynka.city/articles/32551/ukrainskij-gopak-zhmerinchan-pobachili-v-samomu-serci-turechchini> (access date 30.10.2022) [In Ukrainian].
12. Yak shvydko lito promainulo. Kvity Podillia. [How quickly the summer flew by. Flowers of Podillia]. URL: <https://www.facebook.com/100019781015002/videos/456097519779618?idorvanity=1183337998432875> (access date 30.10.2022) [In Ukrainian].
13. Filimonova-Zlatohurska Y.S. Founder of folk choreographic art of Vinnitsa region Anatoliy Kondyuk. Knowledge, Education, Law, Management. Lublin, 2021, Vol. 2, Nr 3(39), pp. 61–66.